

KRAŠTOVAIZDŽIO ESTETINIS POTENCIALAS: TEISINĖ POLITIKA

Dovilė KALKĖ

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Klaipėdos universitetas, Lietuva
El. paštas dovilekalke@gmail.com

Santrauka. Straipsnyje apžvelgiami ir išskiriami pagrindiniai tarptautiniai bei Lietuvos teisiniai dokumentai, reglamentuojantys kraštovaizdžio apsaugą, tvarkymą ir planavimą – plėtojantys estetinių vertybių išsaugojimo ir gausinimo principus. Teisiniai dokumentai apžvelgiami pabrėžiant esminius jų išskirtinumus, siekiant papildyti ankstesnį straipsnį (Kalkė 2014) ir dar išsamiau, visapusiškiau įvertinti kraštovaizdžio estetinio potencialo aspektą.

Reikšminiai žodžiai: kraštovaizdis, estetinis vertinimas, potencialas, teisinė politika, teisiniai dokumentai.

Įvadas

Straipsnyje apžvelgiami pagrindiniai tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisiniai dokumentai, kuriuose dėstomi kraštovaizdžio estetinių vertybių išsaugojimo ir gausinimo principai (1 ir 2 lentelė).

Tyrimo objektas – tarptautiniai ir Lietuvos Respublikos teisiniai dokumentai, susiję su kraštovaizdžio estetinio potencialo svarbos klausimais.

Darbo tikslas – pratęsiant ir papildant kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų Lietuvoje apžvalgą (ankstesnį straipsnį (Kalkė 2014) apžvelgti svarbiausius tarptautinius ir Lietuvos Respublikos teisinius dokumentus, plėtojančius kraštovaizdžio estetinį aspektą, išsamiau visapusiškai įvertinti kraštovaizdžio estetinio vertinimo raidą ir ypatumus Lietuvoje.

Darbo metodai – teisinių dokumentų, mokslo literatūros šaltinių analizės ir apibendrinimo metodai.

Analizė atlikta siekiant įvertinti kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų ir Lietuvos teisinės bazės sąsają, išskirti svarbiausius teisinius dokumentus, reglamentuojančius, plėtojančius kraštovaizdžio estetinį aspektą.

Kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų Lietuvoje ypatumai

Analizuojant kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų raidą ir ypatumus akivaizdu, kad pirmieji Lietuvos kraštovaizdžio estetinio vertinimo tyrimai (1962–1970 m.) buvo grindžiami geografiniu aplinkos suvokimu ir orientuoti

1 lentelė. Pagrindiniai tarptautiniai teisiniai dokumentai, plėtojantys kraštovaizdžio estetinio potencialo aspektą
Table 1. The main international legal documents, developing the potential of the landscape aesthetic

Data	Organizacija	Miestas	Teisinis dokumentas
1972	UNESCO	Paryžius	<i>Pasaulinio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija</i> <i>Kultūros ir gamtos paveldo apsaugos nacionaliniu lygiu rekomendacija (priimta kartu)</i>
1992	Jungtinių Tautų Organizacija	Rio de Žaneiras	<i>Jungtinių Tautų darnaus vystymosi įgyvendinimo veiksmų programa – „Darbotvarkė 21“</i>
2000	Europos Taryba	Florencija	<i>Europos kraštovaizdžio konvencija</i>
2000 (atnaujinta 2005) 2001 2002 (atnaujinta 2006)	Europos Sąjunga	Lisabona Geteborgas Barselona	<i>Darnaus vystymosi strategija</i>
2005	UNESCO	Durbanas	<i>Vienos memorandumas tema „Pasaulio paveldas ir šiuolaikinė architektūra – istorinio urbanistinio kraštovaizdžio valdymas“</i>

2 lentelė. Pagrindiniai Lietuvos Respublikos teisiniai dokumentai, mokslinės studijos (inicijuotos Lietuvos Respublikos institucijų), plėtojantys kraštovaizdžio estetinio potencialo aspektą

Table 2. The main legal documents of the Republic of Lithuania, the scientific study (initiated by the authorities of the Republic of Lithuania), developing the potential of the landscape aesthetic

Data	Organizacija	Dok. Nr.	Teisinis dokumentas
1993 m. lapkričio 9 d.	Lietuvos Respublikos Seimas	Nr. I-301	<i>Saugomų teritorijų įstatymas</i>
1996 m. rugsėjo 25 d.	LR aplinkos apsaugos ministerija	Nr. I-1550	<i>Lietuvos aplinkos apsaugos strategija</i>
2000 m. spalio 20 d. (Florencija) LR ratifikavo 2002 m. spalio 3 d. (įsigaliojo 2004 m. kovo 1 d.)	Ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas		<i>Europos kraštovaizdžio konvencija</i>
2002 m. spalio 29 d.	Lietuvos Respublikos Seimas	Nr. IX-1154	<i>Lietuvos Respublikos bendrasis planas</i>
2003 m. rugsėjo 11 d.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Nr. 1160	<i>Nacionalinė darnaus vystymosi strategija</i>
2004 m. lapkričio 19 d.	LR valstybinė paminklosaugos komisija	Nr. 105	<i>Nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenys</i>
2004 m. gruodžio 1 d.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Nr. 1526	<i>Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos krypčių aprašo patvirtinimo (nutarimas)</i>
2005, 2006 m.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija		<i>Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija (aut. P. Kavaliauskas ir kt.)</i>
2013 m.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija		<i>Kraštovaizdžio formavimo (siektinų kraštovaizdžio etalonų) metodika. Galutinė ataskaita (aut. P. Kavaliauskas ir kt.)</i>

į nacionalinį, regioninį bei rajoninį lygmenį. Tokius tyrimus paskatino tuometinis Lietuvos TSR gamtos apsaugos įstatymas (Budriūnas, Ėringis 2000: 4). Vėlesniuose tyrimuose (1970–1985 m.) vertinant kraštovaizdžio estetinį potencialą atsiranda vizualinio aspekto apraiškų (vizualinių tipų seka, hierarchija), akcentuojama regyklų vertinimo, emocinės kraštovaizdžio ir kraštovaizdžio architektūros kokybės ir vertės svarba. Vėliausiuose tyrimuose (1985–2013 m.) išskirtina nauja tendencija – percepcinės (meninės) analizės plėtotė: išsamiai analizuojama kraštovaizdžio vaizdingumas, emocinis suvokimas, kompozicinė sandara, jos harmonizavimo principai, meninė kokybė. Taigi estetinio vertinimo tyrimai aiškiai plėtojosi percepcinės (meninės) analizės kryptimi, kompleksiskai apimdami aplinkosaugos, socialinių, ekonominių ir kt. tyrimų sferas. Dėsninga, kad nuo 8-ojo dešimtmečio užsienio šalyse plėtojama darnaus vystymosi strategija¹, Lietuvoje aktualizuota šio šimtmečio pradžioje, pabrėžė integralų požiūrį. Visa tai lėmė ir Lietuvos kraštovaizdžio teisinės politikos formavimąsi.

¹ Terminas „darni plėtra“ (angl. *sustainable development*) pirmą kartą buvo pavartotas 1972 m. knygoje „Augimo norma“ (*Limits of Growth*), tačiau miestų planavime ir architektūroje plačiai taikomas tik nuo 1990 m. (Wheeler 2004: 7).

Kraštovaizdžio estetinio potencialo aspektas tarptautiniuose ir Lietuvos Respublikos teisiniuose dokumentuose

Kaip jau minėta, Lietuvos autorių kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimus paskatino tuometinis TSR gamtos apsaugos įstatymas (1959 m.) (Budriūnas, Ėringis 2000: 4) ir po jo patvirtinti teisės aktai: Lietuvos TSR žemės kodeksas (1970 m.), Lietuvos TSR vandens kodeksas (1972 m.), Lietuvos TSR žemės gelmių kodeksas (1976 m.) ir kt. (Lietuvos TSR... 1970, 1972, 1976). Šis įstatymas su vėlesniais teisiniais aktais (nutarimais, taisyklėmis ir pan.) reglamentavo pavienių aplinkos objektų saugojimą ir buvo orientuotas į žemės, vandens, oro, tam tikrų vietovių, kraštovaizdžių, gyvosios ir negyvosios gamtos paminklų, gamtoje laisvai gyvenančių gyvūnų, augalų apsaugą (Ragulskytė-Markovienė 2005: 106–107). Taigi pirmieji Lietuvos kraštovaizdžio ekologinio ir estetinio vertinimo tyrimai, kurių pagrindu sudarytas Lietuvos kraštovaizdžio estetinių išteklių žemėlapis (1962–1968 m.), atlikti nacionaliu lygiu, siekiant išskirti, suskirstyti ir įvertinti tam tikrų vietovių kraštovaizdžius, jų ypatumus.

Nepriklausomoje Lietuvoje kraštovaizdžio estetinio potencialo aspektas Lietuvos Respublikos teisiniuose dokumentuose (2 lentelė), tiesiogiai ar siejant su kitais

tarptautiniais (1 lentelė) ar bendriniais dokumentais, aktualizuotas kaip vienas iš kraštovaizdžio formavimo ir apsaugos strategijos veiksnių. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos strategijoje (1996 m.) dar 1998–1999 m. buvo numatyta atlikti Lietuvos kraštovaizdžio estetinį įvertinimą, parengti kraštovaizdžio estetiškos vertės ekonominio ekvivalento nustatymo metodiką (Lietuvos aplinkos... 1996). Tuo laikotarpiu išskirtini P. Kavaliausko, J. Bučo, A. R. Budriūno ir K. Ēringio tyrimai, metodikos, vertinant kraštovaizdžio estetinį potencialą vaizdingumo, kompozicijos, kultūros paveldo atžvilgiu (Bučas 1988, 1993, 2001; Budriūnas, Ēringis 2000; Ēringis, Pakalnis 2005; Kavaliauskas 1974, 1976, 2011; Kavaliauskas *et al.* 2005, 2006, 2013). Saugomų teritorijų įstatyme (1993 m.) minima vizualinė (regioji) apsauga (Saugomų teritorijų... 1993), Lietuvos Respublikos bendrajame plane (2002 m.) – vizualinės struktūros, istoriškai susiklosčiusių kultūrinio kraštovaizdžio erdvių struktūrų išlikimas (Lietuvos Respublikos bendrasis... 2002), o Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje (2003 m.) estetinė reikšmė aktualizuojama per kokybinį suvokimą ir apima visuomenės, ekonomikos ir gamtinės aplinkos sferas. Siekiamas tikslas – saugoti ir gausinti estetines kraštovaizdžio vertybes (Nacionalinė darnaus... 2003). Pastarąjį teisinį dokumentą lėmė šie pagrindiniai tarptautiniai dokumentai: Jungtinių Tautų darnaus vystymosi įgyvendinimo veiksnių programa – „Darbotvarkė 21“ (1992 m.), Darnaus vystymosi strategija (2000 m., atnaujinta 2006 m.), kurie pabrėžia integralų požiūrį, apimančią aplinkosaugos, socialinę, kultūrinę (taip pat paveldo) ir ekonominę sferas (Jungtinių Tautų... 1992; Europos Sąjungos darnaus... 2000).

Darnaus vystymosi principų taikymo svarba akcentuojama ir Vienos memorandume (2005 m.) – reglamentuojama istorinio urbanistinio kraštovaizdžio apsauga ir saugojimas. Istorinio urbanistinio kraštovaizdžio samprata čia apibūdinama kaip pastatų, statinių ir atvirų erdvių ansambliai jų gamtinėje ir ekologinėje aplinkoje, įskaitant archeologinių ir paleontologinių kasinėjimų vietas, kaip tam tikru laikotarpiu urbanistinėje aplinkoje buvusias žmonių gyvenvietes bei turinčias archeologinių, architektūrinių, priešistorinių, istorinių, mokslinių, estетinių, socialinių kultūrinių ir ekologinių požiūriu pripažintą vientisumą ir vertę (Vienos memorandumas... 2005).

Svarbu paminėti, kad tarptautinių ir Lietuvos Respublikos teisinių dokumentų pagrindu (1 ir 2 lentelė), 2004 m. Valstybinė paminklosaugos komisija patvirtino sprendimą „Dėl nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmenų“, kuriame integralumo samprata apibūdinama kaip paveldo objektų bei vietovių, jų aplinkos

išsaugojimą, harmoningo kraštovaizdžio puoseleją apimanti paveldosauga ir aplinkosauga. Paveldo kultūrinė ir gamtinė dalys viena kitą papildo ir apima įvairias žmogaus poveikio formas bei kraštovaizdžiui priskiriamas ar jame atsiskleidžiančias žmogaus būties prasmes, vertes, ypatybes ir sąsajas. Visa tai privalo būti tinkamai prižiūrima, naudojama, profesionaliai saugoma ir tvarkoma. Nekilnojamas kultūros paveldas, būdamas materialiojo ir nematerialiojo kultūros paveldo – kiekvienos valstybės, tautos, bendruomenės tapatumo, jos savasties išraiškos ir garanto – sudėtinė dalis, kartu su gamtos paveldu bei kitais objektais sudaro bendrą sisteminių darinių – kraštovaizdį. Suformuluoti tikslai teigia, kad būtina užtikrinti paveldosaugos ir aplinkosaugos efektyvumą, integruojant paveldo apsaugą tarpusavyje ir su kitomis valstybinio valdymo bei visuomenės gyvenimo sritimis, turinčiomis poveikį paveldui, taip pat ginti viešuosius paveldosaugos ir aplinkosaugos interesus (Dėl nacionalinės integralios... 2004). Deja, pagrindiniame Lietuvos paveldo saugojimo ir tvarkymo įstatyme – Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme (Lietuvos Respublikos nekilnojamojo... 1994), integralumo samprata neapibrėžiama ir neakcentuojama.

Kiti svarbesni Lietuvos Respublikos teisiniai dokumentai (2 lentelė), aktualizuojantys estetinį kraštovaizdžio vertinimą, remiasi Europos kraštovaizdžio konvencija (2000), kurioje numatyta, kad kiekviena šalis įsipareigoja apibrėžti kraštovaizdžio kokybės tikslus nustatytiems ir įvertintiems kraštovaizdžio teritoriniams vienetams, formuoti ir įgyvendinti kraštovaizdžio politiką, kuria būtų siekiama saugoti, tvarkyti ir planuoti kraštovaizdį. Taip pat pabrėžiama tapatumo svarba, „vietos dvasios“ aspektas. Teigiama, kad kraštovaizdį sudaro sausumos ekosistema, gamtos ir kultūros elementai. Būdami susiję su konkrečiais ekologiniais, ekonominiais išekliais jie kuria unikalias vertes, yra socialinių funkcijų ir vertybių išraiška. Jei šios funkcijos, vertybės sumažėja – bendram jų tvarumui kyla pavojus. Kraštovaizdžio pobūdžio vertinimas tapo svarbia priemone conceptualiai ir erdvinei įvairių veiksnių, susijusių su būkle ir sausumos ekosistema, integracijai. Kraštovaizdžio savybės, pvz., topografija, dirvožemio tipas, augalija, struktūra, žemėnaudos būdai, palaiko sausumos ekosistemos gyvybę. Svarbu suderinti kraštovaizdžio estетines savybes, geografinius ypatumus. Tai lemia kraštovaizdžio vertę ir padeda nustatyti jo formavimo, apsaugos perspektyvas. Svarbu visapusiškas kraštovaizdžio vertinimas, pagrįstas daugiadalykiu bendradarbiavimu, laikantis tvarumo plėtotės principų. Svarbiausi etapai: identifikavimas ir stipriųjų bei silpnųjų pusių, grėsmės ir galimybių įvertinimas. Siūloma vertinimą atlikti remiantis šalių patirtimi ir metodologijomis (Europos kraštovaizdžio... 2000).

Taigi galima teigti, kad Lietuvos Respublikos ratifikuota Europos kraštovaizdžio konvencija paskatino būti juoti principinių dokumentų komplekto (LR kraštovaizdžio politikos kryptių aprašas, LR kraštovaizdžio vizija, LR kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija, Kraštovaizdžio tvarkymo specialiųjų planų rengimo taisyklės, Nacionalinis kraštovaizdžio tvarkymo specialusis planas) rengimą (Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio... 2004; Kavaliauskas *et al.* 2005, 2006). Vienas svarbiausių – Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija (autorinis mokslinis darbas pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos 2005-06-30 sutartį Nr. AARP5-102, moksliniam darbui vadovavo prof. habil. dr. P. Kavaliauskas). Čia aprašomas kraštovaizdžio struktūros vizualinis percepcinis tipizavimas. Pabrėžiama, kad tyrimų metodika ypač siejasi su nagrinėjamos teritorijos masteliu, nes percepcinės analizės metodika lokaliu ir regioniniu lygmeniu iš esmės skiriasi. Ši kraštovaizdžio studija – regioninio lygmens darbas, todėl taikyta specifinė percepcinio tyrimo metodologija, kuriai būdinga kraštovaizdžio suvokimo generalizavimas ir orientavimasis į skirtingą percepcinį potencialą turinčių kraštovaizdžio tipų išskyrimą: akcentuojami objektyviai regioninei analizei prieinami kraštovaizdžio estetinės vertės kriterijai, kaip antai: sandaros raiškumas, struktūros įvairovė, panoraminių reginių formavimosi potencialas, vizualinis atsparumas (Kavaliauskas *et al.* 2005, 2006).

Kiek vėliau minėtoji studija papildyta Kraštovaizdžio formavimo (siektinų kraštovaizdžio etalonų) metodika (Galutinė ataskaita, 2013 m., aut. P. Kavaliauskas, D. Veteikis, I. Šulcienė, G. Raščius), kuri apibrėžia ne tik nacionalinį, regioninį kraštovaizdžio estetinės vertės kriterijų, bet ir rajoninio bei vietinio lygmens siekiamų kraštovaizdžio kokybės tikslų kriterijus, jų problematiką (Kavaliauskas *et al.* 2013).

Turint mintyje teisinę kraštovaizdžio tvarkymo ir vertinimo politiką, tokia studija ir metodika – tai pirmą kartą Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos inicijuotas teisinis dokumentas.

Išvados

1. Lietuvos kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų pradžią galima sieti su 1959 m. TSR gamtos apsaugos įstatymo paskelbimu. Šis įstatymas paskatino pirmąjį Lietuvos kraštovaizdžio ekoestetinio rekreacinio vertinimo tyrimą ir Lietuvos kraštovaizdžio estetinių išteklių žemėlapių sudarymą (1962–1968 m., aut. K. Ēringis, A. R. Budriūnas).

2. Tarptautiniuose ir Lietuvos Respublikos teisiniuose dokumentuose kraštovaizdžio estetinio vertinimo aspektas, kokybės siekis yra įtrauktas kaip vienas iš strateginių veiksmy.
3. Daugelis pagrindinių tarptautinių ir Lietuvos Respublikos teisiniy dokumenty (parengty remiantis tarptautiniais) pabrėžia integraly požiury vertinant ir formuojant kraštovaizdy, siekiant jo apsaugos. Pastebėta, kad Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme integralumo samprata neapibrėžiama ir neaktualizuota.
4. Remiantis Europos kraštovaizdžio konvencija (2000) parengti teisiniai dokumentai, reglamentuojantys kraštovaizdžio kokybės užtikrinimo tikslų sieki, atlikta (Aplinkos ministerijos uzsakymu) mokslinė studija – Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija (2005, 2006), kurios tikslas – pateikti metodologines kraštovaizdžio supratimo ir jo erdvinės struktūros pažinimo nuostatas bei įvairiapusę šalies kraštovaizdžio struktūros analizę. Vėliau parengta (taip pat Aplinkos ministerijos uzsakymu) Kraštovaizdžio formavimo (siektinų kraštovaizdžio etalonų) metodika (2013), kurioje apibrėžiami siekiamos kraštovaizdžio kokybės tikslai ir kriterijai, kraštovaizdžio formavimo principai.

Literatūra

- Bučas, J. 1988. *Lietuvos kaimo kraštovaizdžio raida ir istorinės vertybės*. Vilnius: Mokslas.
- Bučas, J. 1993. *Lietuvos kraštovaizdžio saugotiny kultūros vertybiy sistemos formavimo ir apsaugos metodologiniai pagrindai*. Architektūros ir statybos institutas, Kaunas.
- Bučas, J. 2001. *Kraštovarkos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
- Budriūnas, A. R.; Ēringis, K. 2000. *Kraštovaizdžio estetinio rekreacinio vertinimo metodika*. Vilnius: Botanikos instituto leidykla.
- Dėl Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio politikos kryptiy aprašo patvirtinimo (nutarimas), 2004 m. gruodžio 1 d., Nr. 1526, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.am.lt/VI/article.php3?article_id=5044
- Dėl nacionalinės integralios paveldosaugos strategijos metmeny, 2004 m. lapkričio 19 d. Nr. 105, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 18 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.01447827D110>
- Europos kraštovaizdžio konvencija*, Europos Taryba. 2000 m. spalio 20 d., Florencija [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 2 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.am.lt/LSP/files/krast-konv.pdf>
- Europos Sąjungos darnaus vystymosi strategijos (Lisabona – 2000 m., atnaujinta 2005 m., Geteborgas – 2001 m. ir Barselona – 2002 m., atnaujinta 2006 m.)* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 8 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.am.lt/VI/files/0.207844001174307767.pdf>

- Ēringis, K.; Pakalnis, R. 2005. *Kraštovaizdžio politikos ištakos*. Vilnius: Botanikos instituto leidykla.
- Jungtinių Tautų darnaus vystymosi įgyvendinimo veiksmų programa – „Darbotvarkė 21“, 1992 m. Rio de Žaneiras [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.agenda21culture.net/index.php/documents/agenda-21-for-culture>
- Kalkė, D. 2014. Kraštovaizdžio estetinio potencialo tyrimų Lietuvoje apžvalga, *Mokslas – Lietuvos ateitis – Science – Future of Lithuania*: K. Šešelgio skaitymai – K. Šešelgis Readings 6(3): 273–281. Vilnius: Technika. ISSN 2029-2341
- Kavaliauskas, P. 1974. Kraštovaizdžio rekreacinio bonitavimo sistemų motodinė apžvalga, *Lietuvos TSR architektūros klausimai IV*: 73–87.
- Kavaliauskas, P. 1976. Kai kurie diskutuoti kraštovaizdžio sampratos klausimai, *Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Geografija ir geologija XII*: 83–92.
- Kavaliauskas, P. 2011. *Kraštovaizdžio samprata ir planavimas*: mokomoji knyga. Vilnius: VU leidykla.
- Kavaliauskas, P.; Veteikis, D.; Šulcienė, I.; Raščius, G. 2013. *Kraštovaizdžio formavimo (siektinų kraštovaizdžio etalonų) metodika*. Galutinė ataskaita [interaktyvus], Gamtos paveldo fondas [žiūrėta 2013 m. gruodžio 21 d.]. Prieiga per internetą: http://www.am.lt/VI/files/File/Darbotvarkė/PK_Krastovaizdžio%20ataskaita_red.pdf
- Kavaliauskas, P.; Jankauskaitė, M.; Veteikis, D.; Šimanauskienė, R. 2005, 2006. *Lietuvos Respublikos kraštovaizdžio erdvinės struktūros įvairovės ir jos tipų identifikavimo studija* [interaktyvus], [žiūrėta 2013 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: http://www.am.lt/VI/files/File/kraštovaizdis/leidiniai/studijos-I_dalis_.pdf
- Lietuvos aplinkos apsaugos strategija, 1996 m. rugsėjo 25 d., Nr. I-1550, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: www.am.lt/LSP/files/AA-strategija.doc
- Lietuvos Respublikos bendrasis planas, 2002 m. spalio 29 d., Nr. IX-1154, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.am.lt/LSP/files/Aplinkapilnas.pdf>
- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, 1994 m. gruodžio 22 d., Nr. I-733, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_c_1?p_id=320782
- Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*. 1970, Nr. 35-288.
- Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*. 1972, Nr. 36-290.
- Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*. 1976, Nr. 17-133.
- Nacionalinė darnaus vystymosi strategija, 2003 m. rugsėjo 11 d., Nr. 1160, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=217644&Condition2=%20>
- Pasaulinio kultūros ir gamtos paveldo globos konvencija, Kultūros ir gamtos paveldo apsaugos nacionaliniu lygiu rekomendacija*, UNESCO, 1972 m., Paryžius [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 19 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/paveldo_globos.htm
- Ragulskytė-Markovienė, R. 2005. *Aplinkos teisė: Lietuvos teisės derinimas su Europos Sąjungos reikalavimais*. Vilnius: Eugrimas.
- Saugomų teritorijų įstatymas, 1993 m. lapkričio 9 d., Nr. I-301, Vilnius* [interaktyvus], [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=156931&Condition2=>
- Vienos memorandumas tema „Pasaulio paveldas ir šiuolaikinė architektūra – istorinio urbanistinio kraštovaizdžio valdymas“* [interaktyvus] 2005. Durbanas [žiūrėta 2014 m. gruodžio 5 d.]. Prieiga per internetą: http://www.heritage.lt/t_aktai/konvencijos/vienos_memorandumas.htm.
- Wheeler, S. 2004. *The Sustainable urban development reader*. London: Taylor & Francis group.

AESTHETIC POTENTIAL OF LANDSCAPE: THE LEGAL POLICY

D. Kalkė

Abstract

This article overviews and identifies major international and Lithuanian legal documents regulating landscape protection, management and planning, as well as contributing to preservation and development of aesthetic values.

Keywords: landscape, aesthetic evaluation, potential, legal policy, legal documents.